

LOs yttrande över Promemorian Finansiering av arbetslöshetsförsäkringen

LO har med en veckas varsel givits möjlighet att reagera på Näringsdepartementets promemoria samt vid en hearing lämna såväl muntliga som skriftliga synpunkter på densamma. Det är mycket anmärkningsvärt att berörda parter i en fråga som är så viktig inte ges en rimlig beredningstid. LO väljer ändå att lämna övergripande synpunkter på den utsända promemorian.

Inledning

Arbetslöshetsförsäkringen är en viktig del av den svenska modellen. Ca 600 000 individer får varje år ersättning från försäkringen. Arbetslöshetsförsäkringens syfte är att göra strukturomvandlingen ekonomiskt rimlig både för löntagaren och arbetsgivaren dvs ge ekonomisk trygghet och hålla uppe efterfrågan i ekonomin när arbetslösheten ökar samt motverka en press nedåt på lönerna. En solidarisk arbetslöshetsförsäkring med goda ersättningsnivåer är av stort samhällsekonomiskt värde.

Sammanfattning av lagrådsremissens huvudförslag

Egenfinansieringen av arbetslöshetsförsäkringen ska öka med 10 miljarder och avgiftsfinansieringen ska differentieras i viss omfattning beroende på arbetslösheten i respektive a-kassa. Beräkningsgrunden för dagens finansieringsavgift föreslås förändras till viss del. Den som är arbetslös enligt en ny definition föreslås befrias från avgiftshöjningen. Utjämningsbidraget föreslås avskaffas. Promemorian anger att förändringarna till vissa delar är provisoriska. Förändringarna föreslås träda i kraft den 1/1 2007.

LOs ståndpunkt

LO avvisar förslagen i promemorian i sin helhet. De delar av arbetslöshetsförsäkringens finansiering som regeringen avser att förändra bör istället utredas i ett sammanhang. I samband med utredningen bör det beredas möjlighet för berörda organisationer att delta i arbetet samt ges sedvanlig remisstid.

LO avvisar den förhöjda och differentierade egenavgiften

LO protesterar med kraft mot att staten nu drar sig tillbaka från ansvaret för en gemensam finansiering av arbetslöshetens kostnader och belastar löntagarna med en kostnad på 10 mdr kr. Att förflytta så stora kostnader för försäkringen från en solidarisk skattefinansiering till avgiftsfinansiering är en avvikelse från den svenska modellen.

Den föreslagna förhöjda egenavgiften skulle för LO:s medlemmar innebära en höjning med mellan, som lägst, 228 kronor (Pappersindustriarbetarnas a-kassa) till Hotell- och restauranganställdas a-kassa som får en av de högsta avgiftshöjningarna på ca 260 kronor. Tillsammans med dagens avgift kommer det att innebära en a-kasseavgift omkring 365 kronor för en medlem i Hotell- och restauranganställdas a-kassa¹. En arbetslöshetskassa vars bransch samtidigt har en av de allra lägsta genomsnittslönerna, ca 16 900 för arbetare inom branschområdet.² Avgiften kan då komma att uppgå till ca 3 procent av inkomsten efter skatt. Även ett system med mycket svag differentiering slår i relation till inkomst hårdare mot låginkomsttagare än höginkomsttagare.

Med den kraftigt höjda avgiften finns en risk att löntagare väljer att ställa sig utanför arbetslöshetsförsäkringen. Två grupper kan antas ha störst incitament att inte vara med. För det första den grupp som har små ekonomiska marginaler och anser att kostnaden är för stor, trots en egen hög risk för arbetslöshet. För det andra de som anser att risken att bli arbetslös är mycket liten och därför väljer att inte vara med. En kraftig ökning av avgiften riskerar därför att undandra en del av finansieringen till försäkringen.

I promemorian anges att detta förslag inte ska ses som en permanent lösning på finansieringen då ett obligatorium bör införas. LO förutsätter att det blir möjligt att återkomma till frågan om ett obligatorium. LO menar att det är direkt olämpligt att införa ett system med kraftigt höjda medlemsavgifter som riskerar att människor väljer att ställa sig utanför försäkringen för att sedan införa ett obligatorium som tvingar in personer i samma system, som de tidigare fått drivkrafter att träda ur. Det är rimligare att utreda alla dessa frågor i ett sammanhang. Regeringen vill snabbt öka statens intäkter med 10 miljarder kronor för att kunna genomföra en skattesänkning. Detta sker på bekostnad av ett sakligt genomarbetat förslag.

Bakom förslaget om differentierad avgift finns idén om att om löntagarna får betala en högre kostnad för sin arbetslöshet kommer detta skapa återhållsamhet i lönekraven vilket sin tur förväntas bidra till att minska arbetslösheten.

Även om det nu liggande förslaget innebär en mindre differentiering än det ursprungliga vill LO redan nu markera att vi tar starkt avstånd från ovanstående resonemang.

¹ Prel beräkningar från SO

² Lönerapport, LO 2006

Avgifter differentierade utifrån arbetslöshetsrisk slår snett utifrån perspektivet att lönesättningen i en grupp får konsekvenser för andra grupper. Löneökningar inom ett avtalsområde kan alltså spilla över i arbetslöshet på ett annat område. T.ex. skulle det kunna vara så att en grupp i en bransch tar ut så höga löner att detta skapar arbetslöshet, men att arbetslösheten slår mot en annan grupp inom branschen, som är organiserad i en annan kassa. På så sätt slår differentieringen mycket hårt mot dem som är mest utsatta för arbetslöshet utan att dessa grupper kan påverka sin situation. A-kassorna är inte genomgåenden indelade så att de följer avtalsområden inom vilken löneförhandlingarna sker. Det finns t ex branschövergripande kassor som Akademikernas kassa och Alfa-kassan.

Andra exempel är att arbetslösheten är högre för utrikesfödda bland annat beroende på diskriminering vilket är ett förhållande som individen inte kan påverka. Detsamma gäller för deltidsarbetslösheten som är avsevärt högre bland kvinnor än bland män. Arbetslösheten är högre för LO-medlemmar än för tjänstemän vilket också visar att arbetslösheten har en tydlig klassdimension.

Systemet med differentieringen utifrån kassornas arbetslöshet får således i praktiken inte de verkningar som regeringen avser. LO ser inget hållbart skäl att differentiera avgifterna mer än vad som sker i dag. Att regeringen nu väljer att lägga ett förslag med så måttlig differentiering visar på hur svårt det är att skapa en rimlig sådan.

LO avvisar borttagandet av utjämningsystemet

I lagrådsremissen föreslås att utjämningsavgiften och utjämningsbidraget tas bort. LO anser att den solidariska finansieringen av administrationen av arbetslöshetsförsäkringen bland a-kassor med olika hög arbetslöshet är viktig och bör finnas kvar. Därför anser LO att det är oövertägligt att avskaffa utjämningsystemet. Dess form bör istället utredas.

LO ifrågasätter avgiftsbefrielse från den förhöjda avgiften

LO antar att skälet till avgiftsbefrielse för den som är arbetslös är att arbetslösa inte erhåller jobbavdraget. Befrielsen från avgiftshöjning för den som enligt promemorians definition är arbetslös är dock mycket problematisk. Med tanke på hur stor avgiftshöjning det rör sig om så skapas med förslaget en stor orättvisa mot dem som huvudsakligen är arbetslösa men har arbete några enstaka dagar en månad.

Definitionen av vem som är arbetslös betyder t ex att deltidsarbetslösa, som i huvudsak är kvinnor, får betala den förhöjda avgiften, medan heltidsarbetslösa blir avgiftsbefriade. Det gör att förslaget slår hårdare mot kvinnor än mot män. I promemorians konsekvensanalys anges också mycket riktigt att förslaget inte är könsneutralt utan slår hårdare mot kvinnor än mot män. Det är mycket allvarligt. Att kvinnor i större utsträckning skulle åtnjuta regeringens föreslagna skattesänkningar, vilket hävdas i promemorian, kan aldrig

sanktionera en förändring av arbetslöshetsförsäkringen som diskriminerar kvinnor.

Övrigt

LO anser också att ett antal frågetecken väcks i samband med att beräkningen av antalet medlemmar ska ske på månadsbasis istället för årsbasis. Detta bör också utredas med försäkringen i sin helhet.

Förslagen innebär stora administrativa omställningar som inte är rimliga att genomföra på ett ekonomisk hållbart eller rättssäkert sätt till den 1/1 2007. LO avvisar därför promemorians angivna tidsplan.

Stockholm som ovan
LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE

Wanja Lundby- Wedin

Jenny Lindblad